

לוי אשכול - בתנועת העבודה

שגרת חייו של אשכול בדגניה הופרה לעתים קרובות בשליחויות ציבוריות. הוא שימש תקופה כחבר ועדת החקלאות של הפועל הצעיר ובדצמבר 1920 השתתף בוועידת היסוד של הסתדרות העובדים הכללית. בעקבות התפתחויות אלו, עם הקמתה של הסתדרות הפועלים החקלאים נבחר למרכז ההסתדרות החקלאית ושימש בתפקיד מספר שנים. עיקר פעילותו בתקופה ראשונית זו הוקדשה לתפקידו זה, שעמד במוקד פעולות ההתיישבות של ההסתדרות הציונית. הוא עסק בהכנת תכניות להתיישבות חדשה, בהדרכת המתיישבים ובהעברת תקציבי ההנהלה הציונית ליישובים. פיתוח ההתיישבות עמד בבסיס פעולותיו בכל התפקידים בהם נשא בשנים הבאות.

בהנהגת המרכז החקלאי ובשליחות היישוב

אשכול היה לדמות מפתח להיגוי ולקידום תכנית התיישבות האלף. בישיבות הפועל הצעיר, המועצה החקלאית והוועד הפועל הציוני נאבק לתמיכה רעיונית ותקציבית בתכנית. ב-1929 נבחר לחבר הוועד הפועל הציוני ועם ההחלטה על הקמתה של הסוכנות היהודית נבחר לממלא מקום בוועד המנהל והיה לחבר ועדת התקציב. בתפקידים אלה החזיק כשתמך בהצעתו של ארתור רופין לספק מענה לדו"ח ועדת שאו על ידי תכנית התיישבות ארוכת טווח ובמסגרתה פיתוח תכנית התיישבות אלף נוספת באזורים חקלאיים. ככל שתפקידו נגע בפן המדיני, תמך בפיתוח ההתיישבות וכך, בתגובה למאורעות תרפ"ט ביקש שכספי השיקום יופנו לא רק למען הנפגעים אלא גם כמענה לפיתוח הארץ ולביסוס ביטחונן של נקודות יישוב חדשות. בשנים מאוחרות יותר, בצד הצרת הצעדים לרכישת קרקעות בידי יהודים - פעל למציאת פתרונות עוקפים ולהרחבת מפת התיישבות.

במהלך 1933-1934 שהה כשישה-עשר חודשים בברלין כנציג המשרד הארץ-ישראלי שסיפק שרותים עבור מועמדים לעלייה. במהלך תקופה זו מונה גם לשמש נציג חבר הקבוצות במרכז החלוץ בגרמניה ונבחר בקונגרס הציוני הי"ח לחבר הלשכה המרכזית שעסקה ביישוב יהדות גרמניה בארץ ישראל. עיסוקו העיקרי בברלין היה בדיונים מול משרד הכלכלה הגרמני לתיאום מפעל ה"העברה" ובניסיון לקדם השקעות בפיתוח ארץ ישראל כולה, ולא רק במענה לצרכיהם

האישיים של הפליטים והעולים. לאחר שובו לארץ, בשלהי 1934 מונה למנהל-שותף בחברה השיתופית ניר שעסקה ביצירת הון עצמי של ההסתדרות עבור מפעל ההתיישבות החקלאית וקידם במסגרתה את מימוש הסכם ה"העברה". מטעם ניר והמרכז החקלאי נטל חלק מרכזי גם בקביעת ובביצוע תכנית ההתיישבות של חומה ומגדל.

דיאגו ויסמן

הקמת חברת המים הלאומית

בקונגרס הציוני הי"ט (1935) הציג מתוקף תפקידו כיושב ראש הוועדה לענייני התיישבות את הצעת ההחלטה להקמת חברת מים לאומית בארץ ישראל. את תחום המים והקשיים הכרוכים בו הכיר מראשית ימיו בארץ, עת עבד בפיתוח תשתיות לאספקת מים בסביבת הירקון ובמכון השאיבה בפתח תקווה. עם הקמתה של קבוצת דגניה ב', נרתם למאמץ האזורי בעמק הירדן לקידום פתרון בעיות ההשקיה בשדות. באביב 1933 התמודדו משקי עמק

ארכיון יד לוי אשכול

יזרעאל ועמק הירדן עם תוצאותיה של בצורת ממושכת, בעקבותיה ביקש לקדם את נושא מפעל המים במוסדות הלאומיים.

עם החלטת הקונגרס הציוני לתמוך בהצעתו הוא החל בעבודות תכנון מפורטות (עם המהנדס שמחה בלאס) ורתם את חברת ניר לביצוע קידוחים. בראשית 1937 הוקמה חברת מקורות ובארבע-עשרה השנים הבאות (עד 1951) היה מנהל-שותף בחברה: ב-1938 הורחבה פעילותה אל המגזר העירוני וב-1941 החלה לפעול במרכז ובדרום הארץ. תכנית החברה ליישוב מדבריות היוותה ב-1941 את הבסיס לתכנית ארוכת טווח להקמתו של המוביל הארצי: עד לשלהי 1947 הונחו מעל 200 קילומטרים של צינורות שהזרימו מים ליישובים בנגב.

מזכיר מועצת פועלי תל אביב

בצל מתחים מפלגתיים והקמתה של סיעה ב' במפא"י, בקיץ 1944 החל לשמש כמזכיר מועצת הפועלים של תל אביב, המועצה הגדולה בארץ.

בשנים 1944-1945 מרובות השביתות במשק היו כשני שלישי מהעובדים השובתים בתחום אחריותו. עד לסיום תפקידו בשלהי 1948 עסק בענייני המועצה, האיגוד המקצועי ובפתרון סכסוכי עבודה.

בכל אותה תקופה נותר בתפקידו במקורות ונשא בתפקידים שונים בגופי הביטחון של היישוב.

בדצמבר 1947 מונה לחבר ועדת הנגב, בה ניתן מענה לצרכי היישובים שבנגב על כל היבטיהם. גם בתפקידו זה, בעיצומה של מלחמת העצמאות ביקש להמשיך ולקדם התיישבות אזרחית חדשה.